

Yaratıcılık Eğitiminde Çağdaş Model Arayışları

Henüz yeni bir binyılın başındayken, neredeyse elli yıldır ağırlığı giderek yoğunlaşan teknoloji ve enformasyon akışıyla yaşamın ve tüm alanların tanımında ve özgül koşullarında inanılmaz bir değişim yaşanıyor. Bu koşullar sanata uyarlandığında ise, çağa ilişkin yeni kavramlar, sergileme biçimleri ve farklı kaynaklardan türetilen birçok unsurun harmanlanarak birarada kullanıldığı yeni estetik kategorilerle karşılaşılıyor. Doğrusu, bu yeni verilerin tümüyle ve günce) biçimde içkinleştirilmesi ve bu perspektiften hareket edilerek mevcut konjonktürün yakalanması bile giderek güçleşmekte. Modernleşme ve buna bağlı olguların köklü bir revizyondan geçirildiği bu evrede, çoklu araçlarla (multi-media) oluşturulan ve farklı disiplinlerin biraradalığıyla biçimlendirilen yeni sanatsal ürünlerle karşı karşıyayız. Oyle ki; geçmişte belli bir disiplin içinde gösterilebilen ve kendi mecrasında ilerleyen sanat dalları, bugün birbiriyle içiçe geçerek, çoğul anlamlar ve biçimleme arayışlarını da beraberinde getirdi. Dolayısıyla sanat eserinin oluşum süreçlerinde ve yorumlanma koşullarında da radikal değişimler gözlenmekte.

Bedensel, edimsel ve kavramsal bir içerik yüklenmiş her tür sunumdan, elektronik aygıtlarla oluşturulan interaktif eylemlere; zaman ve uzam deneyimlerimizi altüst eden ve çoğunca sanal ortamlarda tasarlanmış estetik arayışlardan, yine elektronik görüntü düzeyinde adeta satirik bir oyuna dönüşen yeni imaj oluşturma süreçlerine dek uzanan kapsamlı bir yaratım süreci gözleniyor. Artık yapıt üretmek ya da belli bir beceri sergilemek değil, yeni bir şey tasarlamak, bir anlamda yaşamın içerikle karışan her tür aracın yaratıcı bir aygıtı dönüştürülmesi söz konusu. Oyle ki; Post-endüstriyel dönemde ortaya çıkan araçların bir çoğu da yeniden üretim (reproduction) sürecinin bir yansıması gibi... Bianeller, küratörlü sergiler, iç ve dış mekanların olanca özgürlükte kullanılabilirdiği ve hayalgücünü tetikleyen hemen herşey!... Neredeyse bir sınıflandırma ya da kestirmece bir tanımlamayı ta başlangıçta dışlayan bir yaratıcı çehre...

Modernizm'in tasfiyesi için yola koyulmuş, ancak yeni bir değerler sistematiği kuramadığı için bir anlamda onun eleştirel olarak yeniden dönüştürülmesine adanmış Postmodernist süreç, geçmiş-gelecek, seçkin-sıradan, sanat-zanaat gibi temel ayrımları yoksayarak, biçimlerin birbiri içinde eşitlendiği, var oldukları alandan sökülüp alınarak eklektik bir bağıntıyla biraraya getirildiği, yeni estetik kategorilerin ortaya çıktığı bir evre olarak varlığını sürdürmekte. Gerçeklik bir kez yok edildiğinde, tüm biçimlerin keyfi ilişkilenişiyle ve kendi yerleminden (location) sökülüp alındığı yeni bir estetik görünüş ortaya çıkıyor:

Aslında sanatın kendi içindeki bu dönüşümü, kültürel olguların varlığı ve sanata kaynaklık eden değerlerden hiç de farklı değil. Gerçekte sanatın evriminde, ekonomik ve siyasal yapılaşmalardan, sosyolojik hareketliliklere, üretim ilişkilerinden psikolojik durumlara dek hızla değişen yaşamsallık, kapitalizmin oluşturduğu kültürel benzeşim kalıpları ve nihayetinde küreselleşme olgusunun tüm sistemleri etkileyen ağırlığıyla, sanatın ele aldığı verileri ve pratiğini de ciddi bir biçimde belirliyor..

Kitle iletişim aygıtları, kentleşme olgusu, çevre sorunları, seri üretim biçimi, uydu bağlantıları v.b. birçok faktör, modern bireyin üzerine boca edilmiş bir imgeler yığını gibi duruyor. Elbette ki bu karmaşık yapılaşma sanat için sınırsız bir seçki alanı yarattığı gibi, türlerin içiçe geçerek dönüştüğü yeni estetik deneyimler `de oluşturuyor. Bugün sanat ve sanatçı kavramlarındaki köklü değişimin bu noktada başladığını söylemek mümkün. Öyle ki günümüzde büyük sanatsal organizasyonlarda, bir çoğu düşünür, mühendis, matematikçi, biyolog, şehir bölge planlamacısı olan, oldukça farklı meslek gruplarından gelen insanların tek başına ya da ortak projelere imza attığı görülüyor. Ya da resim, heykel gibi geleneksel sunumların yerini, fotoğraf, metin, film ya da sadece eskiz ve kimi dökümanların sergilendiği yeni sergileme biçimleri almış durumda. Sanatın bu yeni çehresine alışmak her zamankinden daha zor gözükse de, Batı'da; bilim, teknoloji ve sanat üçgeninde yaratıcılığın bu yönde bir alana kaydığı gözlemleniyor.

Sorun bu bağlamda ele alındığında, özellikle bu evrede sanat eğitimi veren kurumların bugünkü vizyonu ve geleceğe dair tasarladığı yaratıcılık eğitimi anlayışı, bir anlamda, tüm bu konjonktürden bakıldığında geleceğe ne denli hazırlandığı noktasına geliniyor. Çağdaş Batı'da şu an için gündemde olan sanatsal yönelimler, bugünün sanatçısının ve sanatçı adaylarının üzerinde kafa yorması gereken bir mecraya sürüklenmekte. Bu açıdan bakıldığında, ülkemizde yaratıcılık eğitimi veren kurumların neredeyse tamamına yakınının çağdaş dünyada öngörülen yaratıcılık modellerini gecikmeli olarak izlediği, günün gereği olarak da kurulması gerekli yeni çalışma ortamlarını, modern aygıtlarla donatılmış işlikleri teşekkül ettiremediği için, bu yönde bir eğitim anlayışının henüz tam anlamda oluşturulabildiğini söylemek güçleşiyor.

Temel Yaratıcılık Eğitimi Derslerinin Bugünkü İşlevi

Bugün için bakıldığında, yaratıcılık eğitimine ilişkin programların, güncel koşullara adapte edilebilmesi için köklü değişimler ve yeni eğitsel modeller üzerinde çalışılması gereği ortaya çıkıyor. Sözelimi, yüzyılın başında tanımlanmış ve yaratıcı alanda etkisi hala sürmekte olan

Bauhaus ekolü ve bir anlamda neredeyse tüm eğitim kurumlarında benzer ilkelerle yönlendirilen Temel Sanat Eğitimi gibi derslerin bile, bugünün koşullarında değerlendirildiğinde, istedik bir yaratıcılık anlayışını karşılamak bir yana, günümüzde sanatsal yaratıcılık eğitim sürecine uyarlandığında neredeyse bir zamansal kayıp olarak ortaya çıktığı gözleniyor. Zira çoğunlukla eşgüdümsel bir programdan gelmeyen öğrencilerin tüm eğitim sürecine sistematik olarak yayılması gereken bir yaklaşımı diğer üç seneden ayrı olarak görmesi, yaratıcılık eğitimi için çok da uzun olmayan bir süreci, yeterli verimlilikte ve arzu edilen seviyede bitirememesine yol açıyor.

Renksel ya da formsal olanaklarla düşünmeye yönlendirilen bir öğrencinin, çağdaş yaşamda varolan yeni verilerden yalıtılması mümkün değil. Üstelik nesnel ilişkileri henüz özümseyememiş bir öğrencinin, imgelemsel bir düşünüş içine zamansız çekilmesi, bu süreçte elde edilen bilgilerin yeterince dönüştürülememesine yol açıyor. Oysa, görme duyusuna bağlı yaşantıların dolaysız, yani kavramsallaştırılmaksızın zihinde işlenmesiyle, bu yaşantıların yargılanıp haklarında bilişe varılması, birtakım zihinsel ilişkilerin kurulmasıyla olanaklıdır. Bu açıdan bakıldığında da; kavramsallaştırma eğilimini ya da diğer bir deyişle ilk etapta sunulmaya çalışılan kavram sistematüğünü zamana yayararak, öğrencinin bunu görsel ve algısal sınamalar sonucunda oluşturması programlanabilir. Salt iki boyutlu bir yüzeyde belirli kavramlarla düşünmek değil, üçboyutlu formların da ağırlıklı olarak yer aldığı ve belki de nesne ve plastik biçimleme olanaklarını doğrudan kullanarak çözümler üreteceği bir yaklaşım geliştirmek gerekiyor. Böylece öğrenci belli kalıplar ve tanımlar ya da kendine sunulmuş modeller kapsamında düşünmekten çok, kendiliğinden geliştireceği çözümlerle kendini dolaysız bir biçimde ifade edebilecektir. Ancak bu süreç sistemli bir ilerleyişin basamakları olduğu sürece bir anlam taşıyabilir. Bu noktada eğitimcinin görevi, öğrencinin çözüm yolları geliştirirken hangi metotları uygulayabileceğini sezinletmesidir. Yaratıcılık eğitiminde daha ilk aşamada belli örnekler ve kalıplarla düşünmeye başlayan bir öğrencinin, kendi anlatım yollarını bulması daha zorlaşmakta ve belki de ikinci sınıfta tekrar nesneyle karşılaştığında, bu kez sorunu farklı biçimde görmesi beklenmektedir. Aslında burada vurgulanmaya çalışılan şey; bir açıdan da, Temel Sanat derslerinin salt grafiksel bir temele indirgenmesidir. Oysa amaç, bir el becerisi ve disiplini yaratmaktan çok, doğa ve nesnelere kurulan ilişkilerin açığa çıkarılması ya da bu ilişkilerin algılanmasıdır. Kılısal disiplin ve teknik yetkinlik plastik sanatların ve yaratıcılığın temel değişmezi "desen" ile verilecektir zaten. Desen; algı, kavrama ve somutlama süreçlerinin en berrak ve dolaysız göstergesidir.

Şu an için bu ders kapsamında ağırlıklı olarak yürütülen; renk algısı ve uygulaması, doku, leke, nokta etkisi, ritm, nüans gibi kavram ve yöritemlerin eğitsel süreç içerisinde

kazandırılması daha yerinde ve kalıcı bir uygulama olacaktır. Öğrencide bir düzenleme fikri geliştirmenin en doğal yolu rastlaştığı durumları sınaması, analiz etmesi ve sonrasında ise yorumlamasıdır. Çünkü analitik bir kavrama biçimi oluşturulmadan sentez geliştirilemez. Çoğunca nesne etüdü uygulamalarıyla başlatılan mevcut uygulamalar, sonrasında soyutlama uygulamalarıyla aceleci ve kalıcı olmayan bir yöne sürüklenmektedir. Soyutlama içtepisi, empirik bir bilmenin ötesinde, zihinsel işleyişle doğrudan ilişkilmesi gereken rasyonel bir bilgi üzerine temellendiğinde, daha etkili ve tutarlı bir düşünsel aşama oluşturulacaktır. Bu bağlamdan bakıldığında; kökensel olarak mimarlık ve endüstriyel tasarım gibi disiplinler için öngörülmüş ve belli bir periyoda sıkıştırılmış "Basic Design" ya da Temel Sanat dersinin, bu eğitimi dört yıl boyunca sürdüren plastik sanat eğitimi dersleri içindeki yerinin ciddi bir biçimde yeniden gözden geçirilmesi ve çağdaş yaşamın gereksindiği bir yaratıcı kimliğin yetiştirilmesi için yeni bir eğitsel model geliştirilmesi gereklidir. Oluşturulacak bir model içerisinde dikkate alınması gereken unsurlardan birisi de, yaratıcılık uygulamalarında öğrencinin ortaya koyduğu estetik öğelerin bildirişimsel yönünü, kavramsal içeriğini belli ölçülerde sözel olarak ifade edebileceği bir düşünce sistemi de yaratmasını sağlamaktır. Böylece yaratıcı refleksleri, düşünsel bir dizgede ele alan bir öğrenci, biçimsel ya da psişik olarak ortaya koyduğu ilişkileri özümseyebilecektir. Düşünsel bir temele oturtulamayan biçimsel bir ilgi, tesadüfi sonuçlar doğuracağından kalıcı bir yaklaşıma dönüşmemektedir.

Yaratıcılık Eğitiminde Çağdaş Modeller

Sanat eğitimine ilişkin kuramsal tartışmalarda öteden beri varolan iki önemli bakış açısı; sanat yoluyla eğitim; yani yaratıcılık eğitiminde özgün sanat çalışmalarının model alındığı ve bu görsel modeller aracılığıyla duyuşsal ve sezgisel bir deneyimin öri plaria çıktığı uygulamacı modelle, daha çok ussal süreçlerin ön plana çıkarıldığı ve sanatsal ürünün denetlenebilirlik ya da ölçülebilirlik niteliğinin önemsendiği kuramsal ağırlıklı eğitsel yönelimlerin farklı yoğunluklarda biraraya getirildiği modeller, bugün yeni kavram ve anlayışlara gereksinim duymaktadır. Öyle ki; bugün çağdaş sanat kuramı olarak tanımlanabilecek sınırlı ve belirgin bir model yoktur, aksine; çoğulcu, sonsuz seçenekler barındıran ve süreçselliği de işin içine katan bir seçenekler alanı oluşmuştur. Böylesine açık uçlu ve sürekli yeriden gözden geçirilmesi gereken bir sanat kuramı, belli sınıflamalar halinde bir şema kurmayıp, yalnızca çağdaş plastik sanatların sınırsızcasına geniş karakteristiklerinin kavratılmasını gerektiriyor.

Sanat kuramcısı Nurdell'in "yabancılaşma" olarak nitelediği bu ilkeye göre; 1920'lere dek uzanan ve yazında, tiyatro, film, fotomontaj ve görsel yoğunlukta, karşılıklar, çelişkiler,

yanıltmalarla, yabancı malzeme kullanma, tanıdık öğeleri olağanüstü durumlarda biraraya getirme ya da bir *ready-made* (hazır yapım) ürünü olarak açıklama (declaration) gibi yöntem ve teknikleri de içermekte. Nurdal'e göre (1976: 397); "Anlıksal (intellectual) ve ussal bir ilke olarak yabancılaştırma; özdeşleyim yerine bilişselliği, öykünme yerine gözlemi, özdeşleşme yerine açıklamalarla belgelemeyi, alıcı duyarlık yerine eylemi koymak ister." (1)

Sanatın tarihsel gelişimi irdelendiğinde, sanatın ussallaştırılmış süreçlere yöneliminin Barok dönemin alegorileriyle başladığı ve bunun giderek soyut bir kavramsal karşılamanın gelişmesini sağladığı söylenebilir. Oysa resimsel imge, simgesel anlatım gücünü yitirdiğinde, bu kez simgeselliğin yerini saf biçimleyici araçların dolaysız anlatımına bıraktığı soyut-biçimleyici bir ilgi alır. Ancak bu soyut ilgi, görme olayının temelini oluşturan gerçekliğe olan gereksinimi de tümüyle yadsımamaktadır. Böylece resim ve çağdaş görsel yoğrumsal sanatlar, formların simge diline tekrar dönmekte, kesin ve sözel bir anlatımın bildirişim içeriklerinden uzaklaşmaktadır.

Görsel yoğrumsal sanatların bir imler dili olduğu kabul edildiğinde, nesne çıkışlı olmayan nonfigüratif sanatın, zihinsel ve matematik bir ilgiyle salt formların içsel işleyişine ait bir biçimsel evren oluşturduğu gözlenir. Oysa 1960'lardan sonra sanatın yeniden nesneye dönüşü ve çevresel koşullarla ve süregelen kültürün işlerliğiyle ilişkilenen ve modern endüstriyel araçlarla çoklu bir düşünsel yörüngeye girmesi, yaratıcılık kavramının köklü bir değişim geçirmesini de gerektirmiştir.

Buradaki yaratıcı duyarlık, kültürel olguların yoğunluğundan türeyen imgelerin şaşırtıcı biraradalığıyla dönüştürülür. Kapitalizmin üretim ilişkileriyle yakından ilintili olan bu yaratıcı alan, daha çok nesne temelli, bir anlamda malzemenin sanatsal etkinliğin özüne çekilmesiyle gerçekleştirilmektedir. Ozneliğin serbest kılındığı bu "bağımsız süreç" biçimleyici uğraş ve etkinlikleri içermektedir.

Burada malzemedan kasıt sadece hammadde olarak kağıt, renkler, ahşap, tel ya da alçı değil, bunları işlerken kullanılan gereçleri de kapsar. Üstelik nokta, çizgi, yüzey gibi biçimleyici unsurlar da bu malzemeselliğe dahil olur. Ama Bauhaus'ta olduğu gibi, saf öğelerle kurulan çatkıcı (*konstrüktif*) bir mantıkla değil, özgür bir eylem ve malzeme ile olan dolaysız etkileşimle belirlenen bir süreç olarak.

Yaratıcılık eğitiminde önemli bir yer tutan bu tavır, malzemeyi öğrencinin yaratıcı eyleminde başvuracağı tek nesne olarak belirler, yani bu da 'malzemenin insanileşmesi, ya da 'öznenin nesnelleşmesi'dir.

Bu noktada şunu vurgulamak gerekiyor; modern endüstri toplumunda tüketime kısıtlanan ve benzer düşünce kalıpları içinde düşünmeye itilen bireyin, bir tüketici olarak bile kendini kuşatan kültürel şeyleri, insani bir duyarlılıkla estetize edilebilir kılması gerekmekte. Üstelik bugün sanatın güdübilim (Sibernetik) ve bildirişim estetiği (Information-esthetique) gibi bireylere değil, yığınlara bir iletinin nasıl ileteceğini bir ölçme sorunu, bir matematiksel olasılığa dönüştürme olarak gören sistemlerle kurduğu ilişki düşünüldüğünde...

Bildirişim estetiğinin sanat dersleri içinde yer alması düşüncesi yeni bir yaklaşım olmadığı gibi, çoğu sarıat kuramcısı, sanat derslerinin, şimdiye dek olduğundan çok daha fazla teknolojik aygıtlarla görsel dünyamıza dahil olan araçların estetik olanaklarına ihtiyaç duyduğumuzu ve bu yeni estetik yönelimlerin sanatçı, sanat ürünü ve sanat tüketicisi arâsındaki iletişimi sağlayacağını, belki de bireylerden çok kitlelere ulaşmayı amaçlayan yeni ve çağdaş sanat akımlarının bu bağlamda düşünülmesi gerektiğini vurguluyorlar. Max Bense'ye göre (1965:272) "...estetik bildirişim kavramı, sanat yapıtı kavramından daha geniştir. Sanat ürünleri, estetik bildirişim taşıyıcıları içinde yalnızca özel bir yer işgal eder." (2) O halde bu durumu tanımlayabilmek için yeni bir terminolojiye gereksinim vardır. Bundan dolayı da; sanat yapıtı yerine "estetik nesne"; sanat izleyicisi yerine "alıcı"; sanatsal yaşantı yerine "iletişim" ve biçim, şekil yerine "yapı" kavramlarının kullanılması daha yerinde olacaktır.

Her ne kadar ülkemizde yeni yeni tanınıyorsa da, 1960'lardan bu yana video, bilgisayar, faks ve çok sayıda elektronik donanımlı araçla gerçekleştirilen Video Sanatı, İletişim Sanatı, Bilgisayar Sanatı gibi zaman-mekan açısından farklı algılama süreçlerine yönlendirilmiş bir duyular alanı oluşmuştur. Üstelik yine 1960'lardan bu yana çağdaş ülkelerde, yeni eğilim ve akımlar arasında, sanat dersleri içine her türlü estetik görsel nesneyi alarak 'Görsel İletişim' adı altında yepyeni bir sanat didaktiği gelişmiştir. Ülkemizde daha şimdilerde, o da özel üniversitelerce güzel sanatlar eğitim programlarına dahil olan bu alanın, şu an için istenilen düzeyde tanımlanabildiğini söyleyebilmek güçtür. Her tür iletişimsel yöntemin sanatsal bir tavırla, sanatsal yöntemlerin de iletişimsel olanaklar kullanılarak ele alınmasını gerektiren bu alanın, aslında ortaöğretimden itibaren planlı bir biçimde yaratıcılık eğitimi içerisine çekilmesi ve üniversite düzeyinde ise buna ilişkin programlar oluşturularak plastik sanatlarla güçlü bir bağ kurulması gerekmektedir. Görsel kültürün fotoğrafçılık, film, televizyon gibi diğer alanlarının niceliksel bir artışla önemli bir noktaya oturduğu günümüzde, plastik sanatların bu değişimden uzak kalması mümkün değildir. Ancak bu yönde eğitim verebilecek eğitimcilerin de farklı alanlardan haberdar olan çok yönlü bir vizyona sahip olmaları gerekmektedir.

Günümüzde daha çok "estetik nesne" olarak tanımlayabileceğimiz ve karmaşık düzgüdeki yaratıcı ürünlerin yorumlanışında da yeni kavramlar ve düşünsel dizgelerle karşılaşılıyor. Çağdaş Batı'da daha 1960'ların başında Recklinghausen tartışmalarında ortaya atılmış ve bugün özellikle kavramsal ve disiplinlerarası bir tavırla oluşturulan sanatsal ürünlerin çözümünde (okunmasında) kullanıları "şifre", "kod", "im", "gösterge", "süper im" gibi terimlerin varlığını da vurgulamak gerekiyor.

Sanat yapıtlarının çok farklı alanlarla kurduğu ilişki, özellikle son yıllarda değişik etkinliklerle varlığını ciddi bir biçimde hissettirmektedir. Ülkemiz açısından bakıldığında da, son zamanlarda giderek yaygınlaşan yeni arayışların, farklı eğitsel modelleri gereksindiği söylenebilir. O halde, disiplinlerarası bir etkileşimin paydasına dönüşen sanatsal düşünme biçiminin 'beslendiği kaynakları gözlemek ve yaratıcılık eğitimi programlarını günün gereklerine göre yeniden gözden geçirmek kaçınılmaz görünmektedir.

Türkiye'deki Güzel Sanatlar Fakültelerinde Yaratıcılık Eğitimine İlişkin Yeni Çözüm Önerileri

Günümüz koşullarında, plastik sanatlar eğitimi, tikel bir alanın yorumlanışından öte, tümel olarak yeni baştan gözden geçirilmesi gereken, geçirgen ve çok yönlü bir saha olarak görülmektedir. Elektronik çağda, yaşama dahil olan akıllı makinelerin işleyişini ve olanaklarını izleyebilen, belki bir noktada bir mühendis gibi hareket edebilecek ya da bu noktada ortak bir çalışma öngörecektir öncellere sahip, kuramsal bir birikime yaslanan ve disiplinlerarası düşünebilen bir yaratıcı kimlik olarak beliriyor günümüz yaratıcısı. Elbette ki böylesine farklı perspektifleri birarada barındırabilen bir yaratıcı beynin yetiştirilmesi, planlı bir süreç sonucu gerçekleşebilir. Tam bir anlamda sanat öğrencisinin, akademik bir eğitim öncesinde sistematik olarak yaşama dahil olan yeni alanlara uyandırılmış, bu yönde belli yeni alanlara uyandırılmış, bu yönde belli bir eğitsel bilinçlendirme sürecinden geçirilmiş, yeniyi sadece yüzeysel bir coşku olarak değil, derinlemesine özümsemiş bir birey olarak yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu noktada özellikle ortaöğretim düzeyinde, güzel sanatlar eğitiminin temelini oluşturmak için kurulmuş, Güzel Sanatlar liselerinin de gelişkin bir laboratuara dönüştürülmesi, yani her tür bilişimsel ve teknolojik yönelimi izleyebilen, elektronik ortamlarla donatılmış, aynı zamanda öğrencinin düşünsel ve yorumsal niteliklerini geliştirebilen kurumlar haline dönüştürülmesi gerekmektedir.

Ayrıca ülkemizde sayıları her geçen gün artan Güzel Sanatlar Fakülteleri'ne değinmek gerekirse; bu kurumların yaygınlaşması belli avantajlar barındırdığı gibi, çoğunlukla belirli bir önhazırlık ve programlama yapılmadan oluşturulan yeni fakültelerin gerek nitelikli eğitimci kadroları ve gerekse doğal koşulların oluşmamasından dolayı yaratıcı etkinliklerde belli sıkıntılar yaşadığı bir gerçektir.

Anadolu'da kurulan yeni bir Güzel Sanatlar Fakültesi, kentin çehresinden, sosyal ortama dek önemli değişimlere sebep olabilir ya da o bölgedeki insanları sanatla tanıştırebilir ama bunun için sanatın bir kentin bünyesine sokulmasını sağlayacak yapısal oluşumlara ihtiyacı olacaktır. Yani galerilere, sanat merkezlerine, konferans salonlarına... Bu kurumlar, salt üniversite bünyesinde kaldığı sürece, bu kendi içine kapalı ve yaygınlaşamayan bir hal alacaktır. Üstelik güzel sanatlar eğitimi, öncelikle görsel bir alımlamayı gerektirdiğinden, yaşamın içinde dolaşması ve insanları bu yönde bilinçlendirmesi de beklenebilir.

Bugün Anadolu'nun çoğu yöresinde kurulan Güzel Sanatlar Fakültesi'nde öğrenciler, o kentte ya da bölgede sanatın bir hinterlandı'ı (ard-bölgesi) olmadığı için sanatı gerek yaşantı düzeyinde, gerekse bir izleyici olarak deneyimleyememekte, orijinal sanat yapıtlarıyla sıkça buluşmamakta, dolayısıyla güzel sanatlar eğitiminin olmazsa olmaz koşullarından mahrum kalmaktadırlar. Bu noktada şunu hatırlatmakta fayda var; bu kurumlardaki temel eksikliklerden biri de, öğrencinin araştırmacı yönünü geliştirici ve kimi mağduriyetlerini bir ölçüde giderebilecek zengin bir kütüphaneye sahip olmamasıdır. Yaratıcılık eğitiminin değişmez bir parçası olan bilimsel çalışma yöntemleri, gözlem ve incelemenin yapılabilmesi için bu koşulların oluşturulması gereklidir. Ayrıca öğrencilerin, orijinal yapıtlarla yüzleşmesi, yeni görsel deneyimler kazanması oldukça önemlidir. Bunun için de, bu kurumlar teşekkül ettirilirken, zaman içerisinde, birçok sanatçının yapıtlarını dolaşıma sokacak ve öğrencilerle buluşmasını sağlayacak etkinlikler, sponsorlu sergiler, hatta yarışmalı sergiler düzenlemek ve gerekirse ödüllendirilen yapıtlarla bir koleksiyon oluşturulması kaçınılmaz görünmektedir. çünkü sanat eğitimi kitap üzerinde verilebilecek bir eğitim değil, tersine görsel ve duyuşsal bir eğitim anlayışıdır.

Özelde bir kentin, genelde de Türkiye'nin kültürel ve düşünsel açıdan gelişmesinde plastik sanatların rolü yadsınamaz, ancak yukarıda da değinildiği gibi örlemli olan eğitim programlarının bilinçli ve sistemli bir şekilde yönlendirilmesidir. Yoksa geleceği kucaklayan, çağına uyanmış yaratıcı beyinler yerine diplomalı işsizler yığını yaratılmış olur ki, bu da herhalde bir ülkenin içine sürükleneceği en büyük bunalımdır. Çünkü dünya, artık teknoloji ve bilişimsel yenilikleri ıskalayan toplumların hızla devre dışı kalacağı bir biçimde dönmeye devam ediyor. Yaratıcı olmayan toplumların hiçbir açıdan yaşama şansı yok gibi!...

Rıfat ŞAHİNER

Notlar:

1 . NURDEL. Lexikon der Kunst, Leipzig, 1976.

2 . BENSE, Max. Aesthetica. Einführung in die neuere Aesthetik, Münih, 1965.